

УДК 351.71

Н. П. Новак,

д. ю. н., д. е. н., старший дослідник, провідний науковий співробітник
ПУ "Науково-дослідний інститут публічного права", начальник Новотроїцької державної
податкової інспекції Головного управління ДПС у Херсонській області,
Автономній Республіці Крим та м. Севастополі
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-9929-1391>

О. С. Пристемський,

д. е. н., професор, професор кафедри підприємництва, обліку та фінансів,
Херсонський державний аграрно-економічний університет
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-9743-3563>

А. Ж. Сакун,

к. е. н., доцент, доцент кафедри підприємництва, обліку та фінансів,
Херсонський державний аграрно-економічний університет
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-0910-4055>

DOI: 10.32702/2306-6792.2024.5.22

УДОСКОНАЛЕННЯ ОБЛІКУ ТА АДМІНІСТРУВАННЯ ПОДАТКІВ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ В СУЧАСНИХ УМОВАХ НА ЗАСАДАХ ПРАВОВИХ ЗМІН

N. Novak,

Doctor of Law, Doctor of Economics, Senior Researcher, Leading Researcher at the Research Institute of Public Law,
Head of the Novotroitsk State Tax Inspection of the Main Department of the State Tax Service in Kherson Region,
the Autonomous Republic of Crimea and Sevastopol

O. Prystem's'kyj,

Doctor of Economics, Professor, Professor of the Department of Entrepreneurship, Accounting and Finance,
Kherson State Agrarian and Economic University

A. Sakun,

Candidate of Economics, Associate Professor, Associate Professor of the Department of Entrepreneurship,
Accounting and Finance, Kherson State Agrarian and Economic University

IMPROVING ACCOUNTING AND ADMINISTRATION OF TAXES OF AGRICULTURAL ENTERPRISES IN MODERN CONDITIONS ON THE BASIS OF LEGAL CHANGES

У статті розглянуто особливості та функції обліку й адміністрування податків під час війни. Зазначено, що внаслідок нападу росії і війни вітчизняні аграрні підприємства зазнали величезних збитків і продовжують зазнавати їх та всіляких ризиків і загроз. Це становить реальну загрозу не тільки їх ефективності й конкурентоспроможності, але й збереженню та існуванню загалом. Тому в умовах війни потрібно достовірний облік діяльності та збитків і надзвичайно виважене ставлення до податків як інструменту регулювання діяльності. І якщо функції обліку, за великим рахунком, залишаються не змінними, однак з посиленням вимог послідовності, своєчасності та відповідності, то функції адміністрування податків мають зберегти їх фіскальний зміст, але й впровадити функцію підтримки агробізнесу. Першочергове завдання фіскальної функції направлене на забезпечення надходжень до бюджету для вирішення проблем національної оборони і соціального життя. Друга функція — підтримки агробізнесу — повинна сприяти його збереженню та зменшенню й регулюванню податкового навантаження під час війни. Зберігає своє значення і

контрольна функція з метою встановлення завданих збитків; попередження зловживань, ризиків і небезпек; встановлення обсягів волонтерської роботи, соціальної відповідальності для надання можливих облікових пільг. Саме на удосконалення обліку та адміністрування податків направлені нові нормативно-законодавчі акти країни, розширення напрямів використання національного цифрового застосунку "Дія", який значно спрощує діяльність фізичних та юридичних осіб, будучи одним із найбільш прогресивним прикладом цифрового застосування к світі. Також проаналізовано нормативно законодавчі зміни адміністрування податків, які введено у практику на підставі нового Закону України №3219-IX від 01 серпня 2023 р. Згідно нього, повертається система оподаткування, передбачена Податковим Кодексом, але з певними змінами, які треба враховувати в обліку та адмініструванні податків у нинішніх умовах.

The article examines the features and functions of tax accounting and administration during the war. It is noted that as a result of the Russian attack and the war, domestic agricultural enterprises have suffered huge losses and continue to suffer them and all kinds of risks and threats. This poses a real threat not only to their efficiency and competitiveness, but also to their survival and existence in general. Therefore, in times of war, reliable accounting of activities and losses and an extremely balanced attitude to taxes as a tool for regulating activities are required. And while accounting functions, by and large, remain unchanged, but with stricter requirements for consistency, timeliness and compliance, tax administration functions should retain their fiscal content and introduce a function to support agribusiness. The primary task of the fiscal function is to ensure budget revenues for national defense and social life. The second function, that of supporting agribusiness, should help to preserve it and reduce and regulate the tax burden during the war. The control function also retains its importance in order to establish the damage caused; prevent abuses, risks and dangers; establish the scope of volunteer work and social responsibility for the purpose of granting possible accounting privileges. The new regulatory and legislative acts of the country are aimed at improving the accounting and administration of taxes, expanding the use of the national digital application "Diia", which greatly simplifies the activities of individuals and legal entities, being one of the most progressive examples of digital applications in the world. The author also analyzes the regulatory and legislative changes in tax administration, which were put into practice on the basis of the new Law of Ukraine No. 3219-IX of August 01, 2023. According to it, the taxation system provided for by the Tax Code returns, but with certain changes that should be taken into account in accounting and tax administration in the current environment. Accounting and administration of taxes of agricultural enterprises are specified by certain taxes. Thus, the main tasks of administering settlements with the budget on personal income tax are: research and consideration of forms and systems of remuneration used at the enterprise and finding out their impact on the settlement procedure; familiarization with the organization of accounting at the enterprise; verification of the correctness and quality of primary, analytical and synthetic accounting registers; verification of the correctness of the formation of aggregate taxable income for each individual employee; verification of the legality and legality of the application of privileges.

Ключові слова: аграрні підприємства, податковий кодекс, війна, фізичні особи, нарахування, контроль, закони та нормативи, підтримка.

Key words: agricultural enterprises, tax code, war, individuals, accruals, control, laws and regulations, support.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

Ефективність функціонування аграрних підприємств, забезпечення зайнятості населення, отримання доходів, прозорість економіки та відсутність корупції значним чином визначається діючою системою обліку та адміністрування податків. Особливо чутливими питання оподаткування є в умовах соціально-економічних потрясінь, насамперед, через війну. Воно вимагає всілякої уваги та регулювання з боку державних органів влади для збереження дієздатності економіки; продовольчого забезпечення населення та збройних сил; представництва на світових аграрних ринках.

З огляду на значні втрати через російську агресію майна і ресурсів, соціально-економічного й виробничого потенціалу аграрних підприємств, труднощі з логістикою та реалізацією продукції, нестабільність внутрішнього споживчого ринку та його згортання через перетворення населення на біженців, зменшення платоспроможного попиту наявних жителів очевидно є необхідність зменшення податків. З іншої сторони, необхідно забезпечити й належні податкові надходження до бюджетів усіх рівнів; здійснювати податковий контроль за діяльністю з метою недопущення або усунення можливих зловживань і протиправних дій.

Це актуалізує проблему удосконалення обліку й адміністрування податків, у т.ч. й податку на доходи фізичних осіб.

Її вирішення має спиратися на всебічну оцінку та діагностику ефективності функціонування аграрних підприємств, моніторинг зайнятості і доходів фізичних осіб, врахування процесів інфляції та девальвації національної валюти, обсягу зовнішнього та внутрішнього боргу та їх динаміки. Воно вимагає, насамперед, коригування нормативно-законодавчого коригування обліку й адміністрування податків через війну. Воно найбільшою мірою може та покликане втілити перераховані виклики та загрози. Сюди треба додати й зростання та постійну наявність воєнної небезпеки навіть до фізичного знищення підприємств, працівників та населення через бомбардування та обстріли; енергетичну, товарну та інформаційну небезпеку тощо.

Аграрні підприємства несуть додаткові значні витрати на боротьбу з ними. Сюди треба додати й прямі втрати на забезпечення інформаційної та інших видів безпеки; непрямі втрати від масштабного відтоку кваліфікованих трудових ресурсів; втрати готової продукції на рівні логістики та реалізації продукції. Це значно зменшує базу оподаткування та призводить до зменшення податкових нарахувань і вимагає законодавчого визнання. З іншої сторони, бюджет як ніколи раніше потребує фінансових надходжень та їх визнання.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

Питання обліку оподаткування і адміністрування податків аграрних підприємств були і залишаються предметом наукових досліджень багатьох відомих науковців. Це Ф. Бутинець, Т. Єфименко, М. Ігнатенко, М. Коцупатрий, Т. Маренич, А. Мармоль, Н. Новак, А. Соколовська, Н. Ткаченко. У їх працях висвітлені теоретичні та практичні питання оподаткування підприємств, у т.ч. аграрних. Особлива увага приділена обґрунтуванню податкової бази, видів податків, податкових пільг і зборів; встановленню впливу податків на ефективність господарювання та обсяги накопичення капіталу. В останні роки це й удосконалення адміністрування податків; гармонізація положень стандартів обліку та податкового кодексу. Але широкомасштабна і довготривала війна внесла такі великі ризики і небезпеки для аграрних підприємств, що оподаткування їх діяльності потребує особливих розробок у цих умовах.

ФОРМУЛЮВАННЯ ЦІЛЕЙ СТАТТІ

Метою статті є виявлення воєнних загроз та ризиків на діяльність аграрних підприємств, облік та адміністрування їх оподаткування з метою удосконалення, у т.ч. на основі нових нормативно-законодавчих актів, функцій їх здійснення, насамперед, регуляторної та підтримки.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ ДОСЛІДЖЕННЯ

Бухгалтерський облік аграрних підприємств охоплює всю сферу їх господарювання; всі процеси розширеного аграрного відтворення — постачання, виробництво, збут готової продукції та всі види діяльності працівників, пов'язані з управлінськими та бізнесовими процесом.

Як основа або інструмент адміністрування податків облік є умовою економічного контролю власника за тим або іншим підприємством, підрозділом, активом, сегментом ринку чи процесом [1—4]. Тому він являє собою систематичне й послідовне спостереження, фіксацію та перевірку ефективності використання активів та зобов'язань аграрних підприємств; організації виробництва з найменшими витратами ресурсів; повного збереження майна; профілактики безгосподарності та розкрадання, зловживань і помилок; дотримання законності й доцільності господарських операцій та процесів.

Метою бухгалтерського обліку є формування великих інформаційних баз облікових даних для прийняття правильних управлінських рішень або їх коригування [5, с. 6]. Безумовно, це стосується і податкового обліку, у т.ч. правильного нарахування та своєчасної сплати податків, зокрема, й податку на доходи фізичних осіб (ПДФО), податку на прибуток, податку на додану вартість (ПДВ). Його здійснення разом із адмініструванням сприяє формуванню у працівників, фахівців, менеджерів відповідального та дбайливого виконання посадових обов'язків.

Він справляє великий соціально-економічний і морально-психологічний ефект щодо якості виконуваних робіт з управління і виробництва, отримуваної продукції або послуг. Метою обліку та адміністрування податків, у кінцевому рахунку, є оцінка подій і фактів господарської діяльності сільськогосподарських підприємств на предмет економічної ефективності, конкурентоспроможності та законності

їх досягнення; забезпечення достовірності податкових нарахувань та надходжень.

Роль та зміст обліку й адміністрування податків діяльності суб'єктів аграрного господарювання визначають поставлені перед ними завдання [6—8]. У сукупності важливіших з них обґрунтовуються наступні положення:

1) забезпечення законності, економічної доцільності та суспільної значимості здійснення господарських операцій і процесів, виконання управлінських рішень;

2) моніторинг достовірності, повноти та своєчасності відображення інформації в обліку, у тому числі податковому, виявлення відхилень у процесі господарської діяльності від передбачених норм, нормативів, стандартів, правил, планів, договірних зобов'язань тощо;

3) виявлення причин відхилень, що виникли, та доведення персональної відповідальності причетних осіб за їх наслідки, попередження зривів, простоїв, помилок та зловживань у роботі структурних підрозділів та окремих працівників і посадових осіб;

4) персоніфікована оцінка кінцевих результатів працівників, трудового колективу, фахової відповідності; трудової дисципліни; рівня дотримання всіх вимог, що ставляться працівнику (колективу) в процесі господарської діяльності; ініціативності та креативності; сумлінності та бажання працювати; конфліктності та здатності до порушень;

5) надання консультацій з податкового обліку і адміністрування податків, вжиття коригуючих заходів і встановлення результатів управлінських впливів.

Наразі, адміністрування податків аграрних підприємств, у т. ч. податку на доходи фізичних осіб, виступає засобом зв'язку між господарюючим суб'єктом і системою державного управління. Водночас, для нього характерні відповідно до мети та виконуваних завдань і змісту, важливі функції: профілактична або попереджувальна; інформаційно-аналітична; освітньо-консалтингова та культурно-виховна; мобілізуюча й адміністрування загалом. Вони доповнюють функції обліку податків, але не отождожуються з ними (інформаційну, оціночну, аналітичну, контрольну).

Попереджувальна або профілактична функція здійснюється за каналами прямого зв'язку і полягає в попередженні можливих помилок і порушень [9, с. 5]. Вона проявляється у наданні допомоги всім рівням управління аграрних підприємств в недопущенні або усу-

ненні фактів можливих порушень і недотримання вимог чинного законодавства в майбутньому. Також вона сприяє ліквідації явищ, які породжують безгосподарність з боку підприємств та випадки не дотримання ними вимог чинних нормативних документів у майбутньому.

Інформаційно-аналітична функція адміністрування податків полягає у наданні інформації щодо стану об'єкта для прийняття необхідних управлінських рішень і проведення коригуючих дій. Ця інформація є підставою для прийняття і проведення коригуючих дій, завдяки чому забезпечується нормальне функціонування об'єкта, що перевіряється. Важлива роль відводиться й освітньо-консалтинговій та культурно-виховній функції. Завдяки їй працівникам прищеплюється почуття бережливості та вболівання за спільну справу, своє підприємство і його репутацію, відповідальне ставлення до виконання власних посадових обов'язків.

Ознайомлення працівників з фінансовими результатами господарювання сприяє підвищенню їх творчої активності, трудової дисципліни та створює можливості постійного забезпечення суспільних запитів і вимог [10-12]. Безумовно, при здійсненні адміністрування податків виявляються не тільки недоліки, але й позитивні явища і процеси у діяльності аграрних підприємств. Останні як передовий досвід можуть використовуватися і в інших підприємствах. Тим самим реалізується мобілізуюча функція податкових перевірок.

В якості основних організаційних форм адміністрування податків визначені [13—15]:

— комплексна оцінка законності, достовірності, економічної доцільності, правильності організації та виявлення відхилень в обліку й звітності та нарахуванні податків за всіма фінансово-господарськими операціями суб'єкта аграрної підприємницької діяльності;

— оцінка та аналіз, що спрямовані на вивчення однієї чи декількох сторін фінансово-господарської діяльності підприємства. За обсягом вивчення матеріалу перевірка значно вужче від ревізії та, на відміну від останньої, не обмежена конкретними вимогами. Основна перевага перевірок полягає в їх оперативності;

— фінансова експертиза — передбачає оцінку загальної фінансової спроможності суб'єктів аграрного господарювання; обґрунтованості фінансових прогнозів, здатності своєчасного забезпечення покриття платежів за позиками, фінансових наслідків наявних інно-

ваційних проєктів для інвесторів, замовників і підприємств, що реалізують проєкт, держави;

— службове розслідування — це комплекс заходів з метою повного, всебічного та об'єктивного з'ясування обставин вчинення посадовою особою дисциплінарного або іншого правопорушення, пов'язаного із здійсненням службової діяльності, виявлення причин і умов, що сприяли його вчиненню, встановлення наявності (відсутності) вини, її ступеня, а також установлення інших подій, обставин, що потребують з'ясування щодо сплати податків.

Метою обліку та адміністрування податків є підтвердження достовірності нарахованих сум податків, своєчасності і повноти їх сплати до бюджету згідно з вимогами чинного законодавства; виявлення відхилень та перекручень показників від законодавчо встановлених вимог; притягнення до відповідальності підприємства, що перевіряється; застосування фінансових санкцій та штрафів за виявлені за результатами перевірки помилки та порушення; відзначення добросовісних платників податків [16].

Об'єктами адміністрування розрахунків за податками і платежами є розрахунки, що здійснює підприємство на рахунку 64 "Розрахунки за податками й платежами". Облік на ньому охоплює такі важливі завдання, як фіксація та спостереження за дотриманням вимог податкового законодавства, виконання фінансових зобов'язань перед бюджетом та державними цільовими фондами.

ВИСНОВКИ

Облік та адміністрування податків аграрних підприємств конкретизуються за тими або іншими податками. Так, основними завданнями адміністрування розрахунків з бюджетом за податком з доходів фізичних осіб є: дослідження та врахування форм і систем оплати праці, які застосовуються на підприємстві та з'ясування їх впливу на порядок розрахунків; ознайомлення з організацією обліку на підприємстві; перевірка правильності та якості складання реєстрів первинного, аналітичного та синтетичного обліку; перевірка правильності формування сукупного оподаткованого доходу за кожним окремим працівником; перевірка правомірності та законності застосування пільг з податку на доходи фізичних осіб; перевірка правильності визначення суми, яка підлягає сплаті як податок з доходів фізичних осіб; перевірка повноти і своєчасності сплати податку до бюджету.

Література:

1. Дуб А.Р. Трансформація адміністрування податку з доходів фізичних осіб: світовий досвід і можливості для України. *Фінанси України*. 2018. № 5. С. 80—93.
2. Ігнатенко М.М., Сарапіна О.А. Вплив автоматизації обліку та фінансової звітності на безпеку підприємств. *Економічний вісник університету*. 2018. Вип. (1) 38. С. 47—53.
3. Бутинець Ф.Ф., Драбаніч А.В. Інтегрований облік як засіб управління підприємством. *Бухгалтерський облік, аналіз та аудит: проблеми теорії, методології, організації*. 2016. № 2. С. 12—24.
4. Меліхова Т.О., Верьовкіна А.С. Удосконалення методики перевірки грошових коштів у національній валюті. *Інвестиції: практика та досвід*. 2019. № 1. С. 24—29.
5. Ігнатенко М.М., Мармуль Л.О., Леваєва Л.Ю., Романюк І.А. Ідентифікація сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів у сукупності форм організації діяльності на селі. *Агросвіт*. 2019. № 17. С. 3—7.
6. Скрипник С., Лавров Р., Шепель І. Облік і оподаткування суб'єктів малого підприємництва. *Економіка та суспільство*, № 52. 2023. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/2875> (дата звернення: 12.02.2024)
7. Слєпцова Н. В., Кочура А. В. Зарубіжний досвід оподаткування доходів фізичних осіб та реалії адміністрування ПДФО в Україні. *Економіка та держава*. 2019. № 4. С. 82—85.
8. Романюк І.А. Вплив податків на розвиток підприємств туристичної галузі в Україні. *Управління розвитком соціально-економічних систем: матер. Другої Міжнар. наук.-практ. конф., 11—12 квітня 2019 р. Харків: ХНТУСГ*, 2019. С. 154—156.
9. Новак Н. П. Управління фінансово-економічною безпекою об'єднаних територіальних громад в Україні на засадах податкового адміністрування. *Агросвіт*. 2022. № 3. С. 3—9.
10. Ігнатенко М.М., Мармуль Л.О. Облік, оцінка й діагностика фінансово-економічних результатів діяльності у стратегічному менеджменті підприємств і організацій. *Східна Європа: економіка, бізнес та управління*. 2017. Вип. 6 (11). URL: <http://www.easterneurope-ebm.in.ua/11-2017-ukr> (дата звернення: 12.02.2024).
11. Коцупатрий М. Удосконалення та підвищення ефективності аудиту податкової звітності в аграрних підприємствах. *Економіч-*

ний вісник університету. 2019. Вип. 41. С. 15—21.

12. Колеснік Я.В., Ніколаєнко А.В. Оподаткування аграрних підприємств: минулий досвід та реалії сьогодення. *Агросвіт*. 2018. № 20. С. 37—42.

13. Мармуть Л.О., Коваленко І.В. Державне регулювання інвестиційної діяльності переробних підприємств агропромислового комплексу. *Економіка АПК*. 2008. № 12. С. 62—69.

14. Сакун А., Пристемський О. Аргументування ролі облікової політики як системоутворюючого інструменту в бухгалтерському просторі підприємництва. *Scientific Collection "InterConf+"*. 2023. Vol. 30 (143). Pp. 80—90.

15. Бурковська А.В., Шкапоєд В.К. Сучасні особливості оподаткування сільськогосподарських підприємств України. *Modern Economics*. 2017. № 6. С. 24—30.

16. Pakhucha E., Sievidova I., Babko N., Romaniuk I. et al. Investigating the impact of structural changes: the socio-economic security framework. *European Journal of Sustainable Development*. 2023, vol. 12, Is. 1, Pp. 180—198.

References:

1. Dub, A.R. (2018), "Transformation of the administration of personal income tax: world experience and opportunities for Ukraine", *Finansy Ukrainy*, vol. 5, pp. 80—93.

2. Ihnatenko, M.M. and Sarapina, O.A. (2018), "Influence of automation of accounting and financial reporting on the security of enterprises", *Ekonomichnyj visnyk universytetu*, vol. 38 (1), pp. 47—53.

3. Butynets', F.F. and Drabanich, A.V. (2016), "Integrated accounting as a means of enterprise management. Accounting, analysis and audit: problems of theory, methodology, organization", *Bukhhalters'kyj oblik, analiz ta audyt: problemy teorii, metodolohii, orhanizatsii*, vol. 2, pp. 12—24.

4. Melikhova, T.O. and Ver'ovkina, A.S. (2019), "Improvement of the methodology for checking cash in the national currency", *Investytsii: praktyka ta dosvid*, vol. 1, pp. 24—29.

5. Ihnatenko, M.M. Marmul', L.O. Levaieva, L.Yu. and Romaniuk, I.A. (2019), "Identification of agricultural service cooperatives in a set of forms of organization of rural activities", *Ahrosvit*, vol. 17, pp. 3—7.

6. Skrypnyk, S. Lavrov, R. and Shepel', I. (2023), "Accounting and taxation of small businesses", *Ekonomika ta suspil'stvo*, vol. 52, available at:

<https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/2875> (Accessed 12 February 2024)

7. Slieptsova, N.V. and Kochura, L.V. (2019), "Foreign experience of personal income taxation and realities of personal income tax administration in Ukraine", *Ekonomika ta derzhava*, vol. 4, pp. 82—85.

8. Romaniuk, I.A. (2019), "The impact of taxes on the development of tourism enterprises in Ukraine". *Mizhnarodna naukovo-praktychna konferentsiya. Upravlinnya rozvytkom sotsial'no-ekonomichnykh system* [International scientific-practical conference. Management of development of social and economic systems], Kharkiv, Ukraine, pp. 154—156.

9. Novak, N.P. (2022), "Management of financial and economic security of united territorial communities in Ukraine on the basis of tax administration", *Ahrosvit*, vol. 3, pp. 3—9.

10. Ihnatenko, M.M. and Marmul', L.O. (2017), "Accounting, evaluation and diagnostics of financial and economic performance in the strategic management of enterprises and organizations", *Skhidna Yevropa: ekonomika, biznes ta upravlinnia*, vol. 6 (11), available at: <http://www.easterneurope-ebm.in.ua/11-2017-ukr> (Accessed 12 February 2024)

11. Kotsupatryj, M. (2019), "Improvement and increase of efficiency of tax reporting audit in agricultural enterprises", *Ekonomichnyj visnyk universytetu*, vol. 41, pp. 15—21.

12. Kolesnik, Ya.V. and Nikolaienko, A.V. (2018), "Taxation of agrarian enterprises: past experience and realities of the present", *Ahrosvit*, vol. 20, pp. 37—42.

13. Marmul', L.O. and Kovalenko, I.V. (2008), "State regulation of investment activity of processing enterprises of the agro-industrial complex", *Ekonomika APK*, vol. 12, pp. 62—69.

14. Sakun, A. and Prystems'kyj, O. (2023), "Argumentation of the role of accounting policy as a system-forming tool in the accounting space of entrepreneurship", *Scientific Collection "InterConf+"*, vol. 30 (143), pp. 80—90.

15. Burkov'ska, A.V. and Shkapoied, V.K. (2017), "Modern peculiarities of taxation of agricultural enterprises of Ukraine", *Modern Economics*, vol. 6, pp. 24—30.

16. Pakhucha, E. Sievidova, I. Babko, N. and Romaniuk I. (2023), "Investigating the impact of structural changes: the socio-economic security framework", *European Journal of Sustainable Development*, vol. 12, no. 1, pp. 180—198.

Стаття надійшла до редакції 19.02.2024 р.